

مراکز درمان اعتیاد در شهر مشهد چه توجیهی دارند؟

What Is the Justification of Drug Addiction Treatment Centers in Mashhad?

امروزه اگر در خیابان‌های مشهد قدم بزنید، با تعداد زیادی تابلوهای مراکز بازتوانی اعتیاد یا آنچه کلینیک‌های درمان نگهدارنده با آگونیزست (متادون، بوپره نورفین و شربت اپیوم) نامیده می‌شوند، روبرو می‌شوید. منطقی است اگر بپرسیم که هزینه اجرای این برنامه برای دولت و اثربخشی این کلینیک‌ها در بهبود سلامت مردم شهرستان چقدر بوده است؟ در دهه اخیر برنامه‌های متعددی در سیستم سلامت و درمان کشور طراحی شده است اما ارزش واقعی اجرای هر یک از این برنامه‌ها در مقایسه با سایر طرح‌های سلامت اعلام نشده است. به عنوان مثال؛ رشته‌های بالینی متعدد در رشته پزشکی، از پزشکی هسته‌ای تا جراحی، در سطح شهر خدمات درمانی متنوعی را ارائه می‌دهند. حجم تأثیرگذاری مراکز ترک اعتیاد در مقایسه با آن رشته‌ها چقدر است؟

متأسفانه حتی فلسفه درمان اعتیاد در بین گروه‌های مختلف اجتماعی، اعم از نخبگان و عوام، موافقان و مخالفان زیادی دارد. به‌ویژه گروهی از مردم که سابقه مواجهه با بیماران معتاد درمان نشده را دارند، نگرش منفی نسبت به اعتیاد دارند و حتی به قابلیت درمان این بیماری نیز مشکوک هستند. متأسفانه، این پیش‌قضاوتی در دیدگاه برخی از سیاست‌گذاران سیستم خدمات بهداشت و درمان نیز دیده می‌شود.

در شرایط ایده‌آل، درمان اعتیاد پرهیز مطلق از مواد مخدر و بازگشت به سلامتی کامل است. اما، این هدف همیشه قابل‌دستیابی نیست. درمان کامل برخی از بیماران ممکن، درمان بعضی سخت و درمان برخی ناممکن است که در سایر رشته‌های پزشکی نیز معمول است. به عنوان مثال، یک خال بد رنگ پوستی به راحتی قابل حذف است، اما اگر رشد کند و دیر درمان شود، سبب بروز یک سرطان بسیار کشنده می‌شود. تفاوت‌های درمانی در بیماران مشمول بیماران قلبی، فشارخون، دیابت و غیره نیز می‌شود.

ارزیابی فواید مراکز کنترل اعتیاد

برای سهولت فرض کنید که در خراسان رضوی ۵۰۰ کلینیک درمان اعتیاد وجود دارد و حدود ۵۰,۰۰۰ نفر بیمار تحت درمان قرار دارند که رقم بسیار بالایی است. در هر یک از این مراکز حداقل یک پزشک، یک روانشناس و یک پرستار مشغول به کار هستند. در قدم اول، این مراکز بار درمان جسمی، روانی و خانوادگی این حجم بالای بیمار را به صورت دائم بر عهده دارند.

ارتباط بیمار و خانواده وی با جامعه پزشکی

معضل اعتیاد منجر به کاهش تدریجی و قطع ارتباط عاطفی بیمار با خانواده خود می‌شود. حضور پزشک و روانشناس در مرکز ترک اعتیاد همراه با مراجعه مکرر بیمار، شرایط نزدیکی بیشتر افراد خانواده و حل مشکلات جسمی، روانی و خانوادگی بیمار را فراهم می‌کند. بهبود شرایط جسمی و روانی بیمار معنای که تحت درمان متادون است، امکان بازگشت او به بازار کار و درآمدزایی را به طور چشمگیر افزایش می‌دهد. همچنین، برچسب اجتماعی ناشی از اعتیاد در بیماران تحت درمان با متادون به شدت کاهش می‌یابد. این بیماران اعتماد به نفس بالاتری پیدا می‌کنند و به عنوان مثال؛ با خیال آسوده و بدون مشکل قانونی مسافرت می‌کنند. ارتباطات خانوادگی آن‌ها از طریق مشاوره‌های دوره‌ای و دارو درمانی بهبود می‌یابد. لذا این افراد نه تنها به عنوان بخشی از مشکلات خانواده محسوب نمی‌شوند بلکه با کمک‌های مالی به وضعیت معیشتی خانواده نیز کمک خواهند کرد. به‌علاوه، این مهم سبب پیشگیری از عفونت‌های موضعی ناشی از تزریق مواد مخدر و نیز جلوگیری از بیماری ایدز و هپاتیت C که در نتیجه تزریق مواد با سرنگ‌های مشترک بروز می‌کنند، می‌شود. منافع درمانی این کلینیک‌ها در ایران و جهان بارها توسط مراجع علمی تأیید شده است.

هزینه اثربخشی کلینیک‌ها

تقریباً کلیه مراکز درمان اعتیاد در استان خراسان رضوی توسط بخش خصوصی اداره می‌شوند.

Corresponding author:
Reza Afshari; MD, PhD, MPH

E-mail: afshari@mums.ac.ir

نویسنده مسئول: دکتر رضا افشاری؛

سردبیر مجله سازمان نظام پزشکی مشهد،
مشهد، ایران؛ عضو فرهنگستان علوم
پزشکی ایران، تهران، ایران

Reza Afshari, Susan Asadpour

رضا افشاری^۱، سوسن اسدپور^۲

^۱ سردبیر مجله سازمان نظام پزشکی مشهد،
مشهد، ایران
^۲ عضو فرهنگستان علوم پزشکی ایران،
تهران، ایران
^۳ روانشناس بالینی، بیمارستان امام رضا (ع)،
مشهد، ایران

How to cite this article: Afshari R, Asadpour S. What Is the Justification of Drug Addiction Treatment Centers in Mashhad? *J Mashhad Med Counc* 2017;20:94-5.

به‌علاوه، مطالعات نشان داده‌اند که هر قاچاقچی جزء (توزیع‌کننده یا ساقی) به طور متوسط مواد مخدر ۴ تا ۶ نفر را تأمین می‌کند تا بتواند هزینه مواد خود را به‌دست آورد. بنابراین، تحت پوشش قرار گرفتن ۵۰,۰۰۰ بیمار با داروی متادون، ۱۰,۰۰۰ ساقی مواد مخدر در شهر مشهد را بیکار کرده است که عدد بسیار قابل‌ملاحظه‌ای در کاهش توان ساختارهای اجتماعی غیرقانونی در استان خراسان رضوی است. یعنی؛ زندانی نامرئی ساخته‌ایم که ۱۰,۰۰۰ زندانی خلافکار دارد.

اشتغال‌زایی

۵۰۰ مرکز درمان اعتیاد در استان حداقل نیازمند ۵۰۰ پزشک، ۵۰۰ پرستار یا بهیار، ۵۰۰ نفر روانشناس بالینی است که در مجموع معادل ۱۵۰۰ نفر از جامعه فرهیخته فارغ‌التحصیلان می‌باشد. با فرض ساختار خانوار ۴ نفری، ۶۰۰۰ نفر از درآمد مراکز درمان اعتیاد در استان ارتزاق می‌کنند. هیچ برنامه و طرح سلامت دیگری وجود ندارد که در بخش خصوصی در این سطح بالا، اشتغال‌زایی ایجاد کرده باشد. همچنین، پرداخت هزینه اجاره ۵۰۰ واحد درمانگاه، پرداخت مالیات و عوارض شهرداری آن‌ها نقش به‌سزایی در بهبود اقتصاد استان داشته است.

هرچند منافع این مراکز محدود به موارد ذکر شده نیست، لکن با در نظر گرفتن این موارد نیز می‌توان نتیجه گرفت که راهاندازی کلینیک‌های درمان اعتیاد در سطح استان در سلامتی بیماران و خانواده‌های آن‌ها، کاهش مشکلات اجتماعی، حمایت از نیروهای انتظامی و ساختارهای قضایی بسیار مؤثر بوده است که ساختار این کلینیک‌ها منجر به اثربخشی مضاعف آن‌ها نسبت به سایر برنامه‌ها و طرح‌های سلامت شده است.

بایستی به درک جامع طراحان و سیاست‌گذاران راهاندازی کلینیک‌های درمان اعتیاد که منتج به حل ریشه‌ای مشکلات سلامتی در اجتماع شده است، احترام گذاشت و دست آن‌ها و تمامی مجریان و تیم درمانگر؛ مشتمل بر پزشکان، پرستاران و روانشناسان، را بوسید که خدمتی ارزنده و والا را بدون هیچ ادعا و چشم‌داشتی به هم‌شهری‌ها ارائه می‌دهند. دست مریزاد.

هزینه این مراکز توسط بیماران تأمین می‌شود و اعتبار خاصی از حوزه‌های دولتی و دانشگاهی ندارند. لذا همه منافع به‌دست آمده بدون صرف هزینه بوده و سود خالص است. به نظر می‌رسد این برنامه یکی از بهترین طرح‌های جاری سلامت به جهت هزینه اثربخشی در سطح کشور است.

کاهش جرم و جنایت

بیمارانی که تحت درمان با متادون قرار می‌گیرند، خلقی نسبتاً پایدار پیدا می‌کنند که عامل بازدارنده از جرم و جنایت است. مطالعات نشان داده است که درمان با متادون جرم و جنایت را به شدت کاهش می‌دهد که منافع مستقیم آن متوجه بیمار و خانواده وی، اجتماع و کاهش بارسستم قضایی در استان است.

کنترل قاچاق و تضعیف زیرساخت‌های تبهکاران

جدا از مشکلات ناشی از اعتیاد در سطح بیماران، "قاچاق" مواد مخدر معضل مستقل اجتماعی دیگری است که تبعات افزونی بر سلامتی نیز دارد. به عنوان مثال؛ در نظر بگیرید که ۵۰,۰۰۰ بیمار تحت درمان متادون در خراسان رضوی، قبل از شروع درمان تنها ۱۰,۰۰۰ تومان به صورت روزانه صرف خرید مواد مخدر می‌کردند که معادل ۵۰۰ میلیون تومان در روز و یا ۱۸۰ میلیارد تومان در سال است که با اجرای برنامه درمان با متادون این هزینه به شبکه غیرقانونی قاچاق مواد مخدر پرداخت نمی‌شود. هیچ برنامه و طرح سلامت دیگری را سراغ ندارم که

حتی ۱۰ درصد این ارزش مالی را در سطح اجتماعی داشته باشد. حجم مالی صرفه‌جویی شده از اجرای این برنامه قابل مقایسه با کل اعتبارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد است، بدون آنکه بار مالی برای دولت داشته باشد. در نظر داشته باشید که ۱۸۰ میلیارد تومان صرفه‌جویی شده در سال، هم‌اکنون صرف غذا، پوشاک، دارو و غیره در خانواده‌های این بیماران می‌شود که همگی در ارتقای سلامت جامعه تأثیرگذار هستند. اسباب افتخار است که هر یک از مراکز معادل پانصد هزار تومان در روز به صورت غیرمستقیم به خانواده‌های بیماران مرکز خود کمک می‌کنند. اجرشان نزد خداوند محفوظ.

لطفاً به این مقاله از ۱ تا ۲۰ امتیاز دهید و به شماره پیامک مجله (۳۰۰۰۷۸۳۸) ارسال فرمایید.

کد مقاله: ۷۲۰۱ نحوه امتیازدهی: امتیاز - شماره مقاله